

VREČKA NA VREČKO

O PROJEKTU VREČKA NA VREČKO 2014/2015

Društvo Ekologi brez meja so v preteklosti že reševali problematiko plastičnih vrečk, letos pa svoje delo nadaljujejo. Evropska komisija in parlament sta se letos v mesecu novembru zavzela za 80-odstotno zmanjšanje uporabe tankih plastičnih vrečk do leta 2019 in tudi drugje po svetu se dogajajo velike spremembe na tem področju (npr. v Kaliforniji v ZDA), zato bodo v društvu nadaljevali s podbudami za uporabo vrečk za večkratno uporabo tudi v naslednjem letu.

Že v letih 2010 in 2011 so Ekologi brez meja skupaj z nekaterimi partnerji preko zabave in umetnosti ozaveščali o problematiki plastičnih vrečk in druge plastične embalaže. Letos pa jih je zanimalo, kakšna je trenutna situacija pri nas glede porabe plastičnih vrečk. V mesecu oktobru so zato izvedli manjšo raziskavo v štirih večjih trgovinah v Ljubljani (raziskava je vključevala živilske, tekstilne trgovine in drogerije), kjer so opazovali odnos kupcev in prodajalcev do uporabe plastičnih vrečk za enkratno uporabo. Raziskava je prinesla zanimive rezultate:

- kupci **največ lastnih nosilnih pramočkov** prinesejo v živilske trgovine (76 %), najmanj pa v tekstilne (8 %);
- prodajalci v tekstilnih trgovinah so **vsem kupcem izročili brezplačno plastično vrečko**, v drogerijah v več kot polovici primerov, v živilskih trgovinah pa v manj kot petini nakupov;
- kupci le **redko zavrnejo brezplačno plastično vrečko**, v živilskih trgovinah ponavadi **vzamejo več** kot eno, posebno težavo predstavljajo tudi "hitre blagajne";
- več lastnih nosilnih pripomočkov v trgovine ponavadi prinesejo **ženske in osebe starejše od 60 let**; pogosto kupci kljub lastnemu nosilnemu pripomočku vzamejo brezplačno plastično vrečko.

Več o raziskavi pa v nadaljevanju.

tekstilnica

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJSKI DELO FINANČIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Rezultati porabe plastičnih vrečk po trgovinah

V **oktobru 2014** so Ekologi brez meja z ekipo petih prostovoljcev opazovali **štiri večje trgovine v Ljubljani**, in sicer z namenom **opazovanja porabe plastičnih vrečk**. Opazovanje so izvedli na **blagajnah** trgovin z njihovim dovoljenjem. Za opazovanje so si izbrali **eno živilsko trgovino, eno drogerijo in dve tekstilni trgovini**. Opazovalni čas je znašal **20 ur**, v tem času pa so zbrali podatke za **504 kupcev**.

Živilska trgovina

Ponudba vrečk

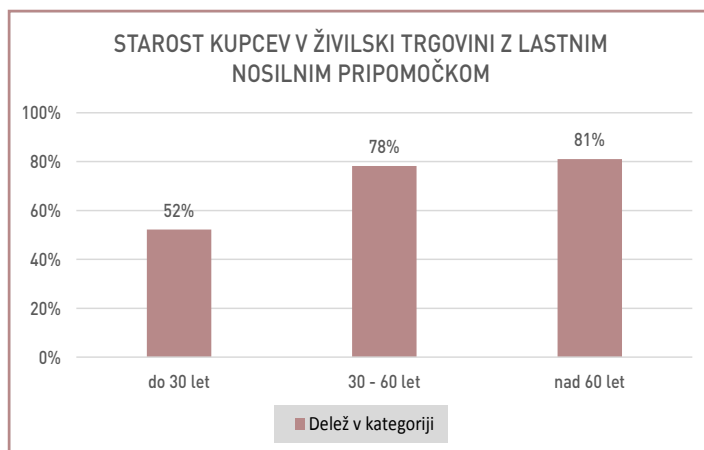
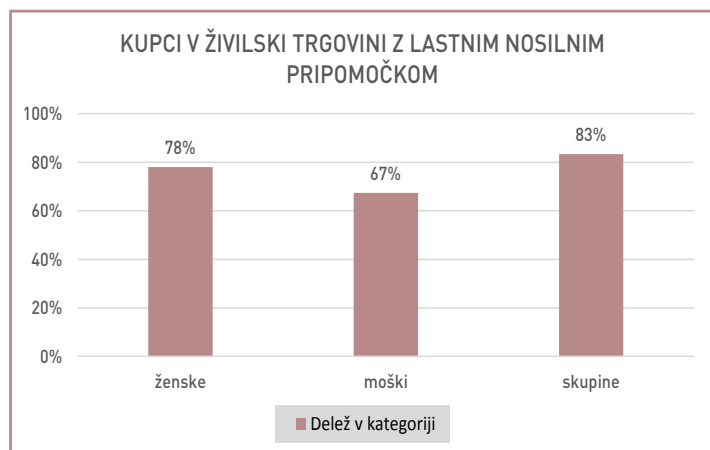
V opazovani živilski trgovini so zabeležili, da imajo na voljo tako **brezplačne plastične vrečke kot tudi plačljive vrečke in druge nosilne pripomočke**. Brezplačne plastične vrečke so na voljo v trgovini na oddelkih sadja/zelenjave, mesa/rib in na toploteki, prav tako pa tudi na blagajnah pod pultom, ki pa jih prodajalci le redko dajo kupcem. Plačljive vrečke in drugi nosilni pripomočki pa so na voljo pri blagajnah, in sicer navadne plastične vrečke, vrečke za večkratno uporabo iz delno reciklirane plastike in kartonske škatle.

Kupci

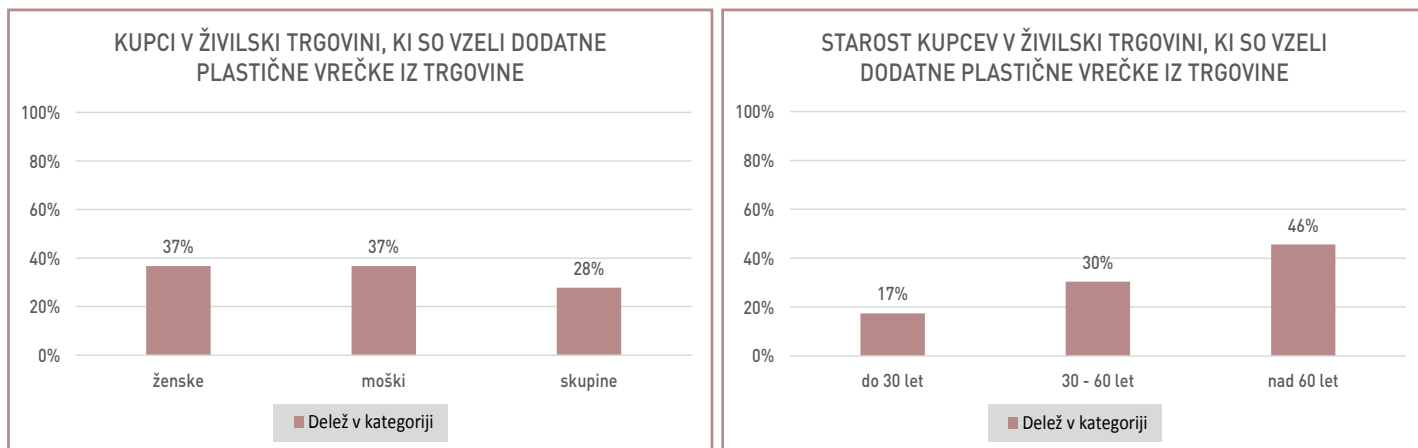
V opazovani živilski trgovini so zabeležili podatke za **194 kupcev**. Med njimi je bilo 109 žensk (56 %), 49 moških in 36 skupin. Starost smo ocenjevali v tri kategorije: 23 jih je bilo starih do 30 let, 92 (47 %) jih je bilo starih med 30 in 60 let in 79 (41 %) jih je bilo nad 60 let.

Dogajanje

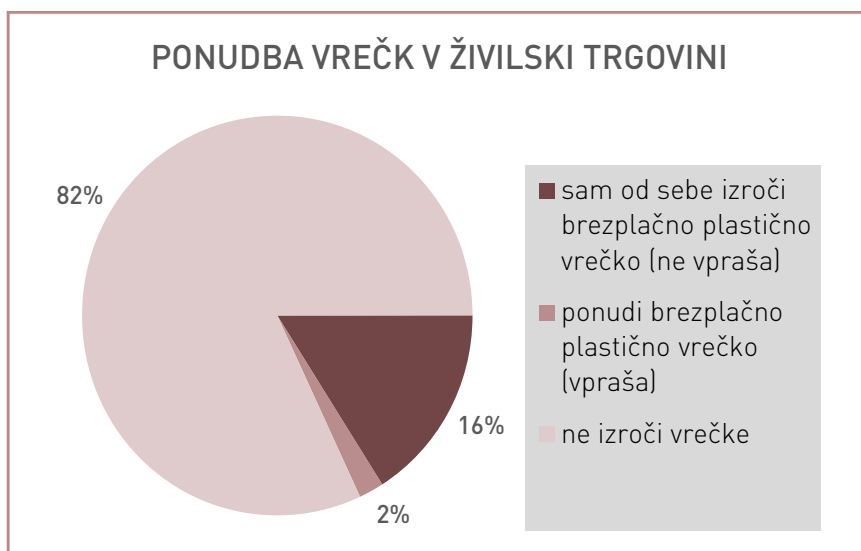
Na blagajni so opazovali **dogajanje med kupcem in prodajalcem** in opazili, da je imelo kar tri četrtine kupcev s seboj lastni nosilni pripomoček: 46 plastičnih vrečk za večkratno uporabo, 38 vrečk iz blaga, 33 navdanih plastičnih vrečk, 26 jih je za nakupljeno robo uporabilo kar voziček trgovine, 7 jih je odneslo stvari v stojih torbah, 4 so uporabili gajbice za steklenice, 4 so odnesli nakupljeno v košarah in prav tako 4 v svojih škatlah, 2 v papirnatih vrečkah, samo ena oseba pa je imela s seboj vrečko za zamrzovanje. Nekateri so imeli s seboj več nosilnih pripomočkov, ne le enega, zato se številke ne ujemajo (nosilnih pripomočkov je več kot kupcev, ki so imeli le-te s seboj).

Iz trgovine je 68 kupcev **vzelo brezplačne plastične vrečke** (bodisi zaradi sadja in zelenjave, bodisi zaradi mesa in podobno) in **ponavadi več kot eno**.

Prodajalec je kupcu le 35-krat **sam od sebe izročil tanko plastično vrečko izpod pulta**, in sicer zaradi različnih izdelkov, ki bi lahko puščali sledi, npr.: kisló zelje, meso, tekoči prašek, tekstil, zamrznjeni izdelki. Izročeno vrečko sta zavrnila le dva kupca, in sicer 1 ženska nad 60 let in 1 moški med 30 in 60 leti.

Kupec pa je **sam izrazil željo po tej plastični vrečki** le 7-krat. V enem primeru je prodajalka vztrajala najprej pri trditvi, da so vrečke samo plačljive, ker pa je kupec vztrajal, mu jo je dala. Ostali so jo dobili takoj.

Tokrat v opazovanje ni bila vključena hitra blagajna, so pa opazovalci mimogrede videli, da je največja poraba brezplačnih plastičnih vrečk prav tam!

Drogerija

Ponudba vrečk

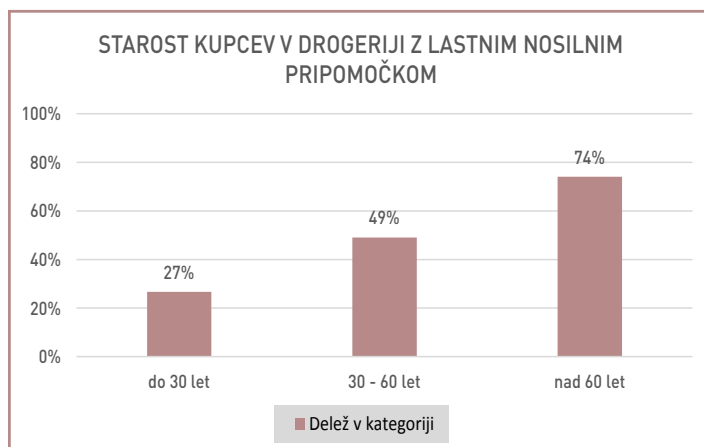
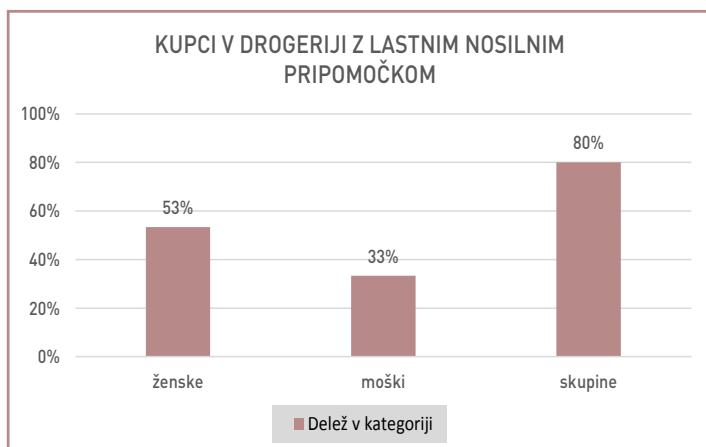
V opazovani drogeriji so zabeležili, da imajo na blagajni na voljo **brezplačne plastične vrečke kot tudi plačljive vrečke**: vrečke iz PVC, iz reciklirane plastične mase (3 različne) in iz bambusa.

Kupci

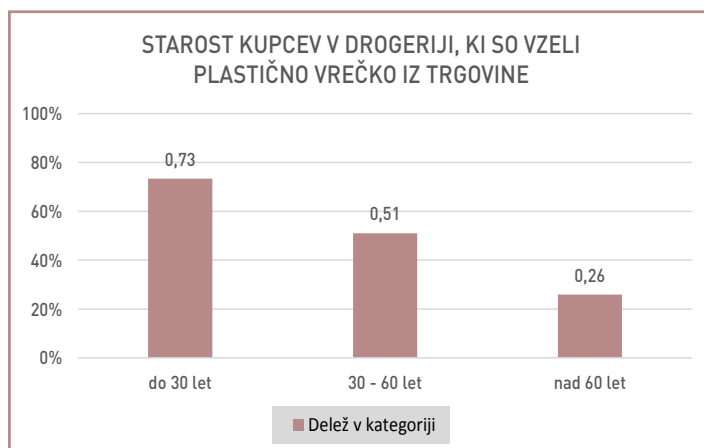
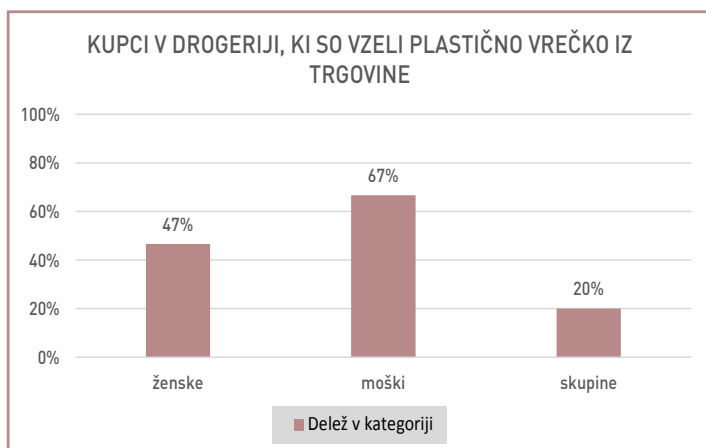
V opazovani drogeriji so zabeležili podatke za **146 kupcev**. Med njimi je bilo 120 žensk (82 %), 21 moških in 5 skupin. **Stari** pa so bili: 15 kupcev je imelo do 30 let, 104 kupcev je imelo med 30 in 60 let (71 %) in 27 kupcev nad 60 let.

Dogajanje

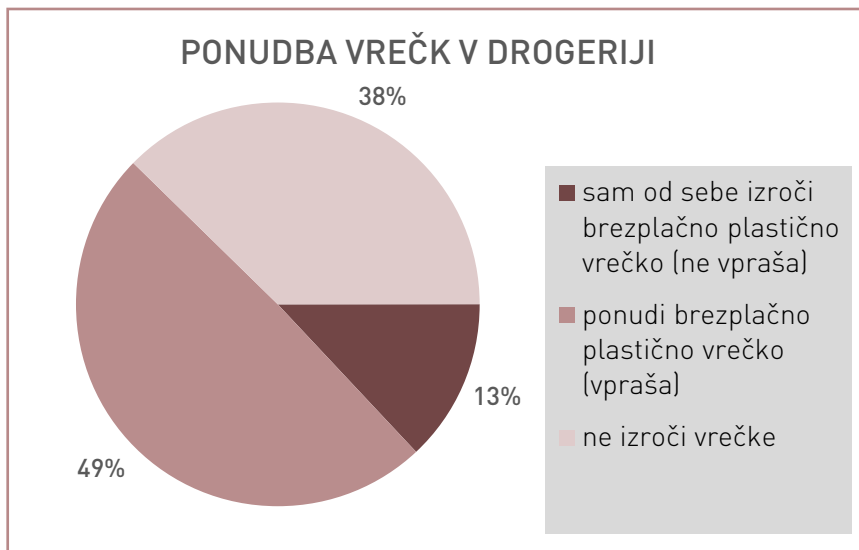
Na blagajni smo opazovali **dogajanje med kupcem in prodajalcem** in opazili, da je imelo 75 kupcev s seboj lastni nosilni pripomoček: 34 kupcev je nakupljeno pospravilo kar v svoje torbe, 22 v navadne plastične vrečke, 9 v vrečke iz blaga, 7 v druge vrečke za večkratno uporabo (plastične), 2 v papirnato vrečo in ena oseba v cekar.

Na blagajni je samo 16 kupcev **kupilo nosilni pripomoček**, od tega 12 žensk in 4 moški; vsi stari med 30 in 60 let.

Prodajalec je kupcem kar 91-krat **sam od sebe izročil brezplačno plastično vrečko**. Izročeno vrečko je **zavrnilo** 32 kupcev, od tega 27 žensk in 5 moških, večina (21) med 30 in 60 let. Preostali, ki so imeli s seboj svoje nosilne pripomočke, ki bi bili primerni, da vanje odložijo nakupljeno, so ponujeno vrečko vseeno vzeli.

Kupec pa je **sam izrazil željo po tej plastični vrečki** le 4-krat, od tega 3 ženske in 1 skupina, vsi stari med 30 in 60 let.

Tekstilna trgovina

Ponudba vrečk

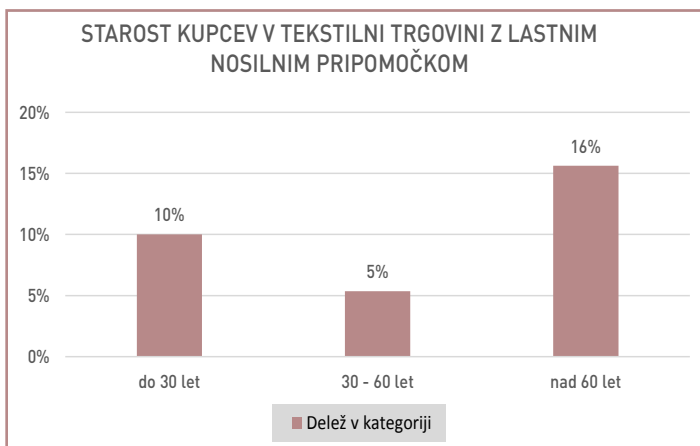
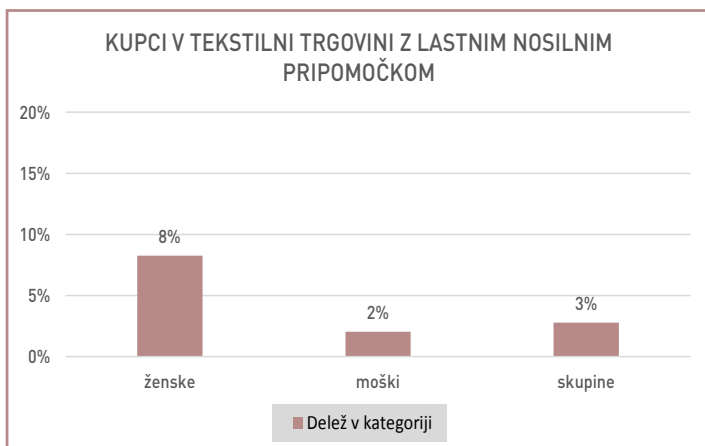
V opazovanih tekstilnih trgovinah so zabeležili, da imajo na blagajni na voljo **brezplačne plastične vrečke**, ki jih prodajalci delijo kupcem ob kupljenem blagu. Niso pa imeli na voljo plačljivih vrečk.

Kupci

V opazovanih tekstilnih trgovinah so zabeležili podatke za **164 kupcev**. Med njimi je bilo 99 žensk (60 %), 51 moških in 14 skupin. Njihova **starost** pa je bila naslednja: 20 jih je bilo starih do 30 let, 112 med 30 in 60 let (68 %) in 32 nad 60 let.

Dogajanje

Na blagajni so opazovali **dogajanje med kupcem in prodajalcem** in opazili, da je imelo le 13 kupcev s seboj **nosilni pripomoček**: navadne plastične vrečke, vrečke za večkratno uporabo in večje torbe.

Prodajalec je **skoraj vsem kupcem izročil brezplačno plastično vrečko sam od sebe**. Izročeno vrečko so **zavrnili** le 4-je kupci, vsi ženskega spola. Preostali, ki so imeli s seboj svoje nosilne pripomočke, ki bi bili primerni, da vanje odložijo nakupljeno, so ponujeno vrečko vseeno vzeli.

Povzetek opazovanja

Razultati opazovanja so prinesli zanimive rezultate, in sicer da so kupci v trgovinah oz. na blagajnah, kjer vedo, da brezplačnih vrečk ne bodo dobili, precej bolj ozaveščeni glede tega in s seboj prinašajo svoje nakupovalne pripomočke v večji meri kot pa na blagajnah, kjer vedo, da bodo brezplačno dobili plastično vrečko. Prav tako **z velikim veseljem jemljejo tanke brezplačne plastične vrečke** za sadje, zelenjavo, meso itd.. Največji problem za porabo plastičnih vrečk dejansko predstavlja prav ta poraba in hitre blagajne oz. blagajne, ki imajo plastične vrečke brezplačno na voljo na vidnem mestu oz. jih sami delijo.

Vsaka sprememba je težka in traja nekaj časa, da se ji prilagodimo. Spomnimo, da so se kupci v obdobju, ko so pred leti trgovci živilskih trgovin množično umikali brezplačne tanke plastične vrečke pod pult, pritoževali in jih zahtevali nazaj. A marsikje so trgovci vztrajali in kupci so se navadili oz. se je vsaj naredil nek kompromis - vrečko dobijo, če res vztrajajo. Zato Ekologi brez meja predlagajo, da se podobno naredi tudi z brezplačnimi vrečkami na hitrih blagajnah, pri sadju in zelenjavi (na voljo je nekaj alternativ) pa tudi na vseh blagajnah, kjer to še niso uvedli (drogerije, tekstilne trgovine). Ko se bodo ljudje navadili, da na teh mestih ne bodo mogli dobiti brezplačne plastične vrečke, jih bodo primorani nositi s seboj. V kolikor bi to storile vse trgovine hkrati, bi bil problem rešen, saj ne bi prihajalo do tega, da bi se kupci preusmerili na trgovine, kjer tega ni.

O plastičnih vrečkah

V Društvu Ekologi brez meja se zavzemajo za zmanjšanje (u)porabe plastičnih vrečk in preko ozaveščevalnih dogodkov v sklopu projekta Vrečka na vrečko opozarjajo na prekomerno uporabo in nepravilno ravnanje s plastičnimi vrečkami v Sloveniji. Po nekaterih podatkih naj bi namreč odrasel **prebivalec Slovenije na leto** v povprečju porabil **med 130 in 150 plastičnih vrečk**. Te po končani uporabi (običajno ni daljša od 30 minut) največkrat končajo med **mešanimi odpadki**, kamor ne sodijo, saj se jih **da reciklirati** (trenutno se jih reciklira le okoli 4%). Plastične vrečke se **razkrajajo tudi do 1000 let in** predstavljajo grožnjo za naravo ter za zdravje ljudi in živali (predvsem morskih). Pri tem velja poudariti tudi, da so vrečke narejene iz neobnovljivih surovin, kot sta nafta in zemeljski plin.

V sklopu projekta Vrečka na vrečko 2011 so Ekologi brez meja izvedli **anketo o porabi plastičnih vrečk v Sloveniji, društvo Eco Vitae** pa je za projekt pripravilo podatke, ki se navezujejo na **problematiko plastike v morju**. Vsi omenjeni rezultati so dostopni na [tej povezavi](#).

V društvu so za omejevanje plastičnih vrečk, saj je ob **usmerjenem obdavčenju** (s tem višje cene) in **usmerjenem ozaveščanju** to lahko učinkovit ukrep zniževanja njihove porabe in zniževanja količin nastalih odpadkov na splošno. Ob tem opozarjajo, da problem niso samo plastične vrečke, ampak nasploh vsa plastika, še posebej tista za enkratno uporabo.

Kot glavni vzvod za zmanjšanje uporabe vidijo **spremembo zakonodaje** na tem področju, zato se strinjajo z novimi pravili na ravni EU za zmanjšanje porabe plastičnih vrečk. Odbor stalnih predstavnikov v EU (COREPER) je potrdil dogovor z Evropskim parlamentom, ki predvideva dva načina za zmanjševanje – **postopno zmanjševanje uporabe**, tako, da stopnja letne porabe ne presega 90 lahkih plastičnih vrečk (z debelino stene pod 50 mikronov, ki predstavljajo večino plastičnih nosilnih vrečk) na osebo do 31. decembra 2019 in 40 lahkih plastičnih nosilnih vrečk na osebo do 31. decembra 2025 (ali enakovredno v masi). Drug predlog pa je ukrep, da naj bi bile po 31. decembru 2018 **te plastične vrečke plačljive**.

Plastične vrečke

Osnovna dejstva

- 1957: v Združenih državah Amerike naredijo **prvo plastično vrečko**
- **nafta in zemeljski plin**: neobnovljivi surovini za plastično vrečko, kasneje iz njiju pridobijo polietilen, iz česar so vrečice, po potrebi pa jim dodajajo tudi druge kemijske snovi za boljšo vzdržljivost
- »en štamperle« nafte: količina nafte, ki se porabi za izdelavo ene same plastične vrečke
- **500 - 1000 milijard**: število plastičnih vrečk, ki se jih v svetu letno proizvede (Agencija Združenih držav Amerike za varstvo okolja)
- **300-600 milijonov vrečk: porabimo v Sloveniji letno**
- **2-4 avtobusi**: število avtobusov, ki bi se v Sloveniji vozili brezplačno z vso nafto, ki jo porabimo za proizvodnjo teh 300-600 milijonov vrečk
- **20 minut: povprečna dolžina uporabe večine plastičnih vrečk**
- **150 do 300 plastičnih vrečk**: število plastičnih vrečk, ki jih v Sloveniji porabi prebivalec Slovenije letno (Okolje in odpadki, 2009), v **EU je povprečje 200**, ponekod pa celo pod 10
- **4 %**: delež reciklaže plastičnih vrečk v Sloveniji, ostale končajo v mešanih smeteh ali v naravi ([Eco Vitae, 2010](#))
- **400-1000 let**: toliko časa naj bi potrebovala plastična vrečka, da se v naravi razgradi, in tudi po tem naj bi v naravi ostali čisto majhni delci plastike, ki ga nekateri imenujejo »mikro plastika«
- **100.000 morskih živali**: po nekaterih podatkih letno pogine toliko morskih želv, ptic in delfinov zaradi zastrupitve, zadušitve ali zapleta v odpadne plastične vrečke
- **250 milijard oz. 500 ton plastičnih delcev**: toliko je plastike v Sredozemskem morju

- **8 bilijonov plastičnih vrečk:** v EU konča na odpadu vsako leto (30 milijonov plastičnih vrečk v Sloveniji konča na odpadu)
- **98.6 bilijonov plastičnih vrečk/leto:** proizvedenih v EU - samo 1/10 konča na odlagališčih

Kako poteka proces razpada plastične vrečke?

- Proces se zgodi pod vplivom **kisika, vode, temperature in svetlobe**, ob tem nastaja problem **zasičevanja okolja** s plastičnimi delci (plastični delci v morju, mikro plastika). Proces razgradnje do končnega vode in ogljikovega dioksida je izredno počasen in lahko traja tudi **do 1000 let**. V času, ko poteka proces razpada, pa se v naravi dogaja naslednje:
 - plastika **vizualno onesnažuje** okolje
 - razpadla plastika oz. mikroprah v okolju **ogroža življenje rastlin in živali** (predvsem morskih):
 1. nabira se v morju in oceanih, v nekaterih delih je kar 40-krat več mikro plastike kot naravno prisotnega planktona (znane so zaplate odpadkov v Tihem, Indijskem in Atlantskem oceanu) in vsi organizmi, ki se prehranjujejo s planktonom, tako v svoja telesa vnašajo plastiko;
 2. ob svojem razpadanju na osnovne gradnike ter na koncu v ogljikov dioksid in vodo, sproščajo v okolje snovi, ki so jim jih dodali v procesu proizvodnje za doseg posebnih lastnosti (elastičnost, obstojnost ali celo hitrejši razpad za promocijo lažne "biorazgradljivosti"), plastični delci pa so znani akumulatorji toksinov (DDT, PCB) in jih na sebi akumulirajo tudi do milijonkratnih vrednosti;
 3. milijarda živali letno pogine zaradi zadušitve (plastične vrečke zamenjajo za hrano, saj zgledata kot npr. meduze), zastrupitve (mikro plastika, polna toksinov, se nabira v telesu) ali zapleta v plastične vrečke (živali imajo velikokrat plastiko celo življenje ovito okrog svojega telesa);
 - razpadla plastika oz. mikro plastika **ogroža tudi človeka:**
 1. preko prehranske verige;
 2. vrečke zamašijo odtok in kanalizacijo, posledično nastanejo poplave;
 3. pripomorejo k širitvi bolezni (npr. malarije), saj se v odpadni vrečki zadržuje voda, v kateri se razmnožujejo komarji in druge žuželke, ki so prenašalci;
 4. vrečke zamašijo motorje na čolnu in ladjah.

Zakonodaja

Splošna ocena stanja v EU

Čeprav embalaža predstavlja samo majhen delež proizvodnje in gospodarstva, bi si bilo vsakdanje življenje brez nje težko predstavljati. S tem, ko omogoča trgovanje in razdeljevanje dobrin, je embalaža odločilen dejavnik pri izbiri proizvoda in za doseg blagostanja, ki smo ga vsi deležni. Z letnim prometom okoli 100 milijard € je pakirna industrija pomemben gospodarski dejavnik v EU in zaposluje okoli 1,35 milijona ljudi. Vendar pa ta industrija vpliva tudi na okolje in ustvarja odpadke, katere pa recikliranje še zdaleč ne uspe v celoti predelati v nove uporabne surovine.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 94/62/ES z dne 20. decembra 1994 o embalaži in odpadni embalaži s spremembami (2004/12/ES in 2005/20/ES - v nadaljevanju; Direktiva) je ključna na nivoju EU za področje ravnanja z embalažo. Namen Direktive je kar najbolj zmanjšati negativne vplive in zagotoviti, da se z odpadno embalažo ravna odgovorno. S harmoniziranjem nacionalnih politik naj bi zagotovila, da bodo te politike medsebojno kompatibilne in da ne bo prišlo do izkrivljanj v notranjem trgu.

V drugem odstavku 1. člena Direktive je določeno, da je njen poglobitni cilj **preprečevanje nastajanja**

odpadne embalaže, njena osnovna načela pa so še: ponovna uporaba embalaže, recikliranje in druge oblike predelave odpadne embalaže. Med drugim Direktiva opredeljuje nekatere osnovne pojme. Tako je v prvem odstavku 3. člena navedeno: "Embalaža" pomeni vse proizvode iz kakršnih koli materialov, ki se uporabljajo za shranjevanje in zaščito blaga, ravnanje z njim, njegovo dostavo in predstavitev, od surovin do obdelanega blaga, ki ga proizvajalec preda uporabniku ali potrošniku. Šteje se, da so embalaža tudi "nevračljivi predmeti", ki se uporabljajo za enak namen.

V istem členu Direktive je določeno, da obstajajo tri vrste embalaže, in sicer: (a) **prodajna** embalaža ali primarna embalaža; (b) **skupinska** embalaža ali sekundarna embalaža; (c) **transportna** embalaža ali terciarna embalaža – sem spadajo plastične vrečke.

Ravno ta Direktiva je do sedaj onemogočala uradno prepoved uporabe plastičnih vrečk v EU, saj ta naj ne bi bila skladna z njo. Čeprav Direktiva ne obravnava plastičnih vrečk ločeno, je v 18. členu navedeno, da se ne smejo uvesti nacionalne prepovedi na embalažo, ki je v skladu z določbami direktive. Ne glede na to, je npr. v letu 2011 Italija uvedla zakon, ki prepoveduje uporabo plastičnih vrečk, razen če so biološko razgradljive in primerne za kompostiranje. Evropska komisija je zato sprožila preiskavo, ki pa jih je med majem in avgustom 2011 med drugim privedla tudi do poziva vlad v državah članicah, naj predlagajo ukrepe za zmanjševanje porabe plastičnih vrečk. V javnem posvetovanju, ki ga je Evropska komisija začela sredi istega leta, 78% vprašanih dalo prednost ukrepom za zmanjšanje plastično vrečko uporabe.

V novembru 2013 je Evropska komisija nato predlagala spremembo Direktive tako, da bi **dovoljevala sprejetje ukrepov za doseg zmanjševanja porabe plastičnih vrečk debeline manj kot 50 mikronov** oz. 0,05 mm. Evropska komisija vidi dodano vrednost od predlaganih ukrepov, kot so npr. splošni prihranki in koristi za proizvajalce, trgovce na drobno.

Marca 2014 je Odbor za okolje, javno zdravje in varnost hrane (ENVI) z nekaterimi bistvenimi spremembami **predlog Evropske komisije sprejel**, nato je sledilo glasovanje v aprilu 2014, ko so Evropski poslanci na plenarnem zasedanju v Strasbourgu zaradi želje, da se drastično zmanjšajo ogromne količine plastičnih vrečk v EU, glasovali za zakonodajo, ki terja **80-odstotno zmanjšanje uporabe najbolj razširjenih tankih plastičnih vrečk do leta 2019**.

Lahke plastične vrečke, ki so tanjše od 50 mikronov - takšnih je kar 90 odstotkov nosilnih vrečk v EU, se za razliko od debelejših vrečk ponavadi ne uporabijo večkrat in torej hitreje končajo v smeteh. Države članice bi morale **do leta 2017 v primerjavi z letom 2010 vsaj prepoloviti uporabo teh vrečk**, do leta 2019 pa jo zmanjšati za 80 odstotkov.

Poslanci za doseg tega cilja predlagajo **uvvedbo ustreznih davkov in pristojbin, tržne omejitve ali celo prepoved trgovinam**, da razdeljujejo brezplačne plastične vrečke. Izjema so le najtanjše plastične vrečke, v katere zavijajo hrano, npr. surovo meso, ribe in mlečne izdelke.

Plastične vrečke za sadje, zelenjavo in slaščice bi morale do leta 2019 zamenjati **nosilne vrečke iz recikliranega papirja ali biološko razgradljive vrečke oziroma vrečke, primerne za kompostiranje**.

21. novembra je Odbor stalnih predstavnikov v EU (COREPER) potrdil dogovor z Evropskim parlamentom o novih pravilih na ravni EU za zmanjšanje porabe plastičnih vrečk, ki je bil dosežen v neformalnem dialogu 17. novembra. Novi ukrepi se tičejo predvsem plastičnih vrečk z debelino stene pod 50 mikronov, ki predstavljajo večino plastičnih nosilnih vrečk in so manj pogosto ponovno uporabijo kot tiste debelejšje. Predlagajo dva načina za zmanjševanje – postopno zmanjševanje uporabe, tako, da stopnja letne porabe ne presega 90 lahkih plastičnih vrečk na osebo do 31. decembra 2019 in 40 lahkih plastičnih nosilnih vrečk na osebo do 31. decembra 2025 (ali enakovredno v masi). Drug predlog pa je ukrep, da naj bi po 31. decembru 2018 bile te plastične vrečke plačljive. Zelo lahke plastične vrečke z debelino stene pod 15 mikronov je mogoče izključiti iz teh ukrepov. Poleg tega

bodo Evropska komisija in države članice, vsaj v prvem letu po datumu prenosa te direktive, aktivno spodbujale javne informacijske kampanje in kampanje za ozaveščanje v zvezi z negativnimi vplivi na okolje prekomerne uporabe lahkih plastičnih vrečk.

Slovenija

V večjih trgovinskih verigah z živili pri nas nakupovalne vrečke niso brezplačne. Brezplačne pa so manjše prozorne in večje enobarvne vrečke s trgovin in tržnic za sadje, zelenjavo, meso in ribe. Teh vrečk v Sloveniji porabimo daleč največ in jih običajno uporabimo samo enkrat, ker se hitro strgajo. Za ponazoritev skužijo podatki iz Mercatorja. V Mercatorju so leta 2007 prodali 13 milijonov »klasičnih« vrečk in razdelili 140 milijonov brezplačnih vrečk. En zvitek z 200 brezplačnimi vrečkami stane prodajalce na ljubljanski tržnici borih 1,80 evra in zanj očitno predstavljajo zanemarljiv strošek, ker jih delijo vsevprek (Heroj, 2010).

Tudi v Sloveniji se je v zadnjih letih marsikaj dogajalo na tem področju. V Društvu Ekologi brez meja so skupaj s partnerji izvedli dve ozaveščevalni kampanji Vrečka na vrečko 2010 in Vrečka na vrečko 2011, po prvi pa so decembra 2010 skupaj z nekaterimi poslanci podali tudi **predlog Zakona o omejevanju rabe nakupovalnih vrečk (ZOUNV)**. Marca 2011 so predlog zakona obravnavali v Državnem zboru. **Kljub načelni podpori Vlade do sprejetja ZOUNV ni prišlo.**

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) je medtem pripravljalo spremembe dveh ključnih uredb s tega področja, Uredbo o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo in Uredbo o spremembi Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže. Za predlog Ekologov je bila ključna zadnja. Po pripravi časovnice za spremembe uredb je MOP presodilo, da je pot do predlaganega prispevka preko uredb boljša in hitrejša. Predlog ZOUNV je bil tako umaknjen, MOP pa se je ob tem zavezal, da bo predlagane rešitve iz ZOUNV implementiralo v nove uredbe. Osnutek Uredbe o spremembi Uredbe o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže je bil v javni obravnavi. Iz javne obravnave je MOP prejel jasno sporočilo, da **proizvajalci nakupovalnih vrečk in njihova združenja ostro nasprotujejo uvedbi povišane dajatve na nakupovalne vrečke.**

Razlog: Dajatev na nakupovalne vrečke plačujejo proizvajalci nakupovalnih vrečk in ob dani gospodarski situaciji bi pomenilo za večji del, predvsem manjših proizvajalcev, preveliko finančno obremenitev in zaprtje proizvodnje. Predlog je bil torej zavrnjen s strani gospodarstva. Na osnovi pripomb v javni obravnavi mora torej MOP najprej uskladiti stališča s proizvajalci vrečk in njihovimi združenji. Ekologi brez meja bi pričakovali, da bo MOP obema stranema vsaj enkrat dalo priložnost, da soočita svoja mnenja in da skupaj pridejo do konstruktivne rešitve. Glede na to, da so bili predlagatelj sprememb, bi pričakovali bolj ažurno obveščanje in vsaj več priložnosti za dialog med deležniki.

Zagotovo je smer, ki jo predlagajo v Društvu Ekologi brez meja tudi usklajena s cilji Evropske komisije - ta je od maja do avgusta 2011 v državah članicah pozivala vlade, naj predlagajo ukrepe za zmanjševanje porabe plastičnih vrečk, Evropski poslanci pa so na plenarnem zasedanju v Strasbourgu zaradi želje, da se drastično zmanjšajo ogromne količine plastičnih vrečk v EU, glasovali za zakonodajo, ki terja 80-odstotno zmanjšanje uporabe najbolj razširjenih tankih plastičnih vrečk do leta 2019.

Kako zmanjšati porabo plastičnih vrečk?

3P (3R)

1. Prepreči/Reduce:

- ne uporabljajte plastičnih vrečk;
- s seboj po nakupih nosite svojo vrečko za večkratno uporabo

- vedno povejte prodajalcu, da ne potrebujete plastične vrečke, ko jo ponudi.

2. Ponovno uporabi/Reuse:

- večkrat uporabite plastično vrečko, če jo že imate;
- v trgovni, kjer nudijo možnost menjave stare plastične vrečke za novo, jo zamenjajte, ko stara ni več uporabna;
- plastično vrečko uporabite doma za ločevanje odpadkov, na samem mestu ločevanja pri ekološkem otoku pa ne pozabite vsebine v plastični vrečki ločiti od nje (če gre za vsebino, ki ni plastična, saj plastična vrečka v zabojnik za steklo, papir ali bio odpadke kot tudi v mešane odpadke, ne sodi, sodi le v zabojnik za embalažo).

3. Predelaj/Recycle:

- ko plastične vrečke več ne potrebujete ali ko odsluži svojemu nameni, jo odvrzite v zabojnik za embalažo, saj jo lahko predelamo v plastiko slabše kakovosti (lonci za rože, nakit, kanalizacijske cevi, bunde ipd.).

Kako opraviti nakup brez plastične vrečke

1. Vedno imejte s seboj vrečko za večkratno uporabo.
2. Pravočasno zavrnite plastično vrečko pri blagajni.
3. Vzdržite se plastičnih vrečk na oddelku s sadjem in zelenjavo. Živila zložite v vrečko za večkratno uporabo in nalepko nalepite neposredno na lupino sadja oz. zelenjave. Izbrano sadje in zelenjavo zlagajte v košaro ali pa v vrečko iz blaga, živilo prenesite na tehtnico, stehtajte kar direktno na tehtnici ali v vrečki iz blaga. Ko stehtate živilo, lahko nalepko nalepite na neužitno lupino (npr. banane, melone ipd.), če pa so živila že v vrečki, nalepko preprosto prilepite na blago vrečke.

Okviren izračun: Če uporabljamo vrečko iz blaga, lahko prihranimo 6 vrečk na teden. To je 305 vrečk na leto. To je 24.095 vrečk na povprečno življenjsko dobo Slovencev.

Alternative plastičnim vrečkam in priporočila

Papirnatte vrečke

Papirnatte vrečke pri sami izdelavi porabijo več vode in energije, kot se je porabi pri izdelavi plastičnih vrečk, vendar pa je njihova prednost razgradljivost. Papirnatte vrečke porabite do konca njihove vzdržljivosti. Takšna vrečka se lahko reciklira do 7x, nato recikliranje ni več možno. Te vrečke pa lahko po koncu njihove vzdržljivosti uporabite tudi na več drugih načinov, kot na primer za podlago živalskim kletkam ali za zbiranje bioloških odpadkov.

Biorazgradljive vrečke

Vrečke iz biorazgradljivega materiala so iz koruznega ali krompirjevega škroba in se razgradijo pod določenimi pogoji. Za razpad je potrebno, da pridejo do njih mikroganizmi, ki so v zraku ali vodi. Biorazgradljive vrečke so tako primerne za biološke odpadke, saj gredo lahko skupaj z njimi v zabojnik za bio embalažo ali na kompost.

So pa biorazgradljive vrečke pogosto narejene iz prehranskih poljščin, ki pa jih marsikje primanjkuje, tako da je uporaba takih vrečk precej sporna.

Vrečke iz blaga oz. vrečke za večkratno uporabo

Pri njihovi izdelavi se res porabi več vode in energije kot se je porabi pri izdelavi plastičnih vrečk, vendar to porabo upraviči njihova ponovna uporaba, vsaj 100-krat in več. Ko vrečke iz blaga ne potrebujete več, ko se izrabi, lahko blago ločeno zberete, iz njega se nato lahko naredijo krpe.

Košare, cekarji, gajbice, kartonske škatle ipd.

Košare, cekarji ali gajbice imajo boljšo nosilnost od vrečk in so primerni za prenašanje težkih stvari.

V primerjavi z drugimi vrečkami so plastične, gledano na samo proizvodnjo, sicer res energetsko bolj varčne, saj z njihovo izdelavo porabimo manj energije, vode in tudi onesnaževanje zraka je manjše. So tudi primerne za reciklažo, vendar pa do slednje redko pride in ravno zato so plastične vrečke tako sporne za okolje, saj jih bolj pogosto vidimo viseti na drevesih, ob rekah, morju. Najboljši odpadki so tisti, ki ne nastanejo - zato Ekologi brez meja ne odobravajo nobenih vrečk, ki so samo za enkratno uporabo. Uporabljajte vrečke, ki so namenjene večkratni uporabi, ko pa se le-te obrabijo, jih odložite v temu primeren zabojnik.

Viri

- BBC News, Plastic bag bans around the world, 2008
- Delo, Plastične vrečke kmalu na smetišče zgodovine?, 2014
- Dnevnik, Evropski poslanci bi se radi znebili lahkih plastičnih vrečk, 2014
- Eco Vitae, Vrečka na vrečko - se splača?, 2010
- Ekologi brez meja, S predlogom Zakona o omejevanju uporabe nakupovalnih vrečk na poti k okoljsko proaktivni vlogi Slovenije in njenih državljanov v Evropi, 2010
- Energija doma, Tudi plastične vrečke lahko polnijo državni proračun, 2014
- Euportal, Uporaba plastičnih vrečk – sporazum za postopno zmanjševanje, 2014
- European Commission, Komisija zbira mnenja o zmanjšanju uporabe plastičnih vrečk, 2011
- European Parliament, MEPs clamp down on wasteful use of plastic carrier bags, 2014
- European Parliament, Reducing use of plastic bags: MEPs strike deal with Council Presidency, 2014
- European Parliament, No more plastic bags polluting our environment, 2014
- European Parliamentary Research Service, Plastic waste, 2013
- European Parliamentary Research Service, Reducing the use of lightweight plastic carrier bags, 2014
- European Voice, EU to halve plastic-bag use by 2019, 2014
- Evropski parlament, Zmanjšanje potrošnje lahkih plastičnih nosilnih vrečk, 2014
- Heroj, Znebimo se plastičnih vrečk, 2010
- How Stuff Works, How Many Cities Have a Ban on Plastic Bags?
- Inspiration Green, Plastic Bag Statistics
- Statistic Brain, Plastic Bag Statistics, 2012
- Zero Waste Europe, European Parliament votes in favour of reducing single-use plastic bags, 2014